

GUVERNANȚA ȘI SECURITATEA MARITIMĂ – ABORDAREA UNIUNII EUROPENE –

Locotenent-comandor dr.ing. Ovidiu CRISTEA

Academia Navală „Mircea cel Bătrân”, Constanța

Locotenent-comandor dr.ing. Marius ROȘU

Comandamentul Forțelor Întrunite „General Emanoil Florescu”

La nivelul leadershipului european de la Bruxelles a fost dezvoltată ideea ce are ca fundament menținerea și afirmarea culturii și civilizației europene, aceea de a crea premisele conceptuale și acționale pentru ca „Europa ad integrum” să reprezinte o „forță maritimă”. În acest context, politica maritimă integrată reprezintă o abordare cuprinzătoare a tuturor politicilor Uniunii Europene din domeniul maritim și a celor conexe acestuia. Practic, politica maritimă integrată este răspunsul Uniunii Europene pentru dezvoltarea implementării durabile a guvernanței maritime, concept în cadrul căruia securitatea maritimă deține un rol cheie.

Lucrarea de față tratează principiile politicilor maritime formulate la nivelul Uniunii Europene, care, în corelare cu prevederile Strategiei Uniunii Europene de Securitate Maritimă și ale planului de acțiune asociat, formează conceptul european de guvernanță și securitate maritimă.

Cuvinte-cheie: securitate maritimă, law enforcement, politica maritimă integrată, EUMSS, plan de acțiune.

Motto: „Forța maritimă reprezintă un tip distinct de civilizație, predestinată pentru dominația mondială”.

Alfred Mahan – amiral al marinei americane

INTRODUCERE

Guvernanța maritimă creează cadrul normativ în materie, definește reguli, modelează relațiile internaționale și activitățile instituționale, creează procese, facilitează încheierea acordurilor, a aranjamentelor, a memorandumurilor și înlesnește activitățile desfășurate pentru a gestiona utilizarea durabilă a mărilor și oceanelor.

Mediul internațional de guvernanță maritimă are ca fundament juridic prevederile Convenției Organizației Națiunilor Unite (ONU/UN) privind „dreptul mării” (United Nations Convention on the Law of the Sea/UNCLOS). UNCLOS stabilește cadrul juridic legal pentru toate tipurile de activități desfășurate pe oceane și mări, în vederea soluționării pașnice a litigiilor maritime. Adoptarea UNCLOS și ratificarea acestei convenții maritime de către majoritatea¹ statelor membre ale ONU au generat inițierea unui proces² ce a condus la crearea unui cadru instituțional³ de norme și drepturi juridice care are ca scop principal gestionarea utilizării durabile a mărilor și oceanelor lumii, exploatarea sustenabilă a resurselor, precum și protejarea faunei și a florei marine.

Altfel spus, guvernanța maritimă⁴ reprezintă un concept ce poate fi definit drept totalitatea proceselor, inițiativelor de dezvoltare, a doctrinelor și măsurilor specifice fiecărui sector cu potențial impact asupra mării și mediului marin, ce pot fi asociate domeniilor: transporturi, securitate, apărare, law enforcement, mediu, agricultură, economie, energie etc. Acest concept este dezvoltat la nivelul Uniunii Europene și își propune ridicarea calității vieții cetățenilor statelor membre prin interconectarea actorilor guvernamentali și neguvernamentali în diferite sectoare cu potențial impact asupra derulării activităților sociale, economice, energetice, asigurând, totodată, un nivel adecvat al securității în spațiul maritim european.

¹ Sunt luate în considerare statele ce dețin pavilion.

² La nivelul Uniunii Europene – politica maritimă integrată (PMI).

³ Recunoscut la nivel internațional.

⁴ În prezent, la nivel european, nu s-a atins consensul cu privire la definirea conceptului de guvernanță maritimă.

De asemenea, guvernanța maritimă, prin implementarea proiectelor specifice⁵, intenționează să amelioreze nivelul interacțiunii activităților desfășurate pe uscat și mare, încurajând cercetările marine și îmbunătățind, practic, nivelul de cunoaștere intersectorială. Toate aceste aspecte, corelate cu implementarea unor măsuri de securitate maritimă, dezvoltate în pas cu noile provocări, riscuri și amenințări emergente, conduc la realizarea a ceea ce specialiștii numesc *buna guvernanță maritimă*.

Securitatea a reprezentat, „*încă de la începutul omenirii, o preocupare esențială, așa cum reiese și din piramida lui Maslow, unde nevoia de securitate este plasată, ca nivel de importanță, imediat după nevoile fiziologice*”. (Lașan, 2010, p. 39). Termenul de *securitate* este definit drept „*stare de siguranță, de lipsă de primejdie; protecție, apărare*” (DEX). Securitatea reprezintă acea „*stare de fapt care pune la adăpost de orice pericol extern și intern o colectivitate sau un stat oarecare, în urma adoptării unor măsuri specifice și care asigură existența, independența, suveranitatea, integritatea teritorială a statului și respectarea intereselor fundamentale*”. (Europa 2020).

Alți analiști internaționali au definit termenul de *securitate* în diferite moduri (Institutul de Politici Publice), astfel:

- Etimologic, provine din latină – *securitas*, însemnând „*fără grijă, serenitate, liniște sufletească*”;
- „*lipsa relativă a războiului*” (Bellany, 1981);
- „*în sens obiectiv, măsoară absența amenințărilor la adresa valorilor dobândite, iar într-un sens subiectiv, absența temerii că asemenea valori vor fi atacate*” (Wolfers);
- „*absența pericolului*” (Ib.);
- „*capacitatea de a face față agresiunii externe*” (Luciani, 1989);
- „*păstrarea trăsăturilor tradiționale de limbă, cultură, de identitate națională, religioasă și de obiceiuri*” (securitatea societală, Waever, 1993).

NATO definește *securitatea maritimă* drept capacitatea forțelor maritime de a oferi un spectru de opțiuni strategice Alianței, ce includ următoarele linii directoare: descurajare și apărare colectivă; managementul crizelor; atingerea stării de securitate prin dialog și cooperare; siguranța navigației și a căilor maritime.

Securitatea maritimă reprezintă un subdomeniu al domeniului securității și poate fi definită drept ansamblul măsurilor luate de un stat și/sau organizație internațională în vederea asigurării unui climat de normalitate în care se derulează procesele ce privesc afacerile maritime. Zonele acoperite de elementele securității

maritime provin din sfera transporturilor (European Maritime Safety Agency/EMSA, Ministerul Transporturilor, Infrastructurii și Comunicațiilor/MTIC), securitate (European External Action Service/EEAS, servicii de informații), apărare (EEAS, European Defence Agency/EDA, Ministerul Apărării Naționale), law enforcement (Directoratul General pentru Imigrare și Afaceri Interne/DG HOME, European Border and Coast Guard Agency/EBCGA, Ministerul Afacerilor Interne/MAI), mediu, agricultură (Directoratul General pentru Afaceri Maritime și Pescuit/DG MARE, European Fisheries Control Agency/EFCA/Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale/MADR), economie, energie etc.

Domeniul maritim este permanent supus unor amenințări ce provin din sfera schimbărilor climatice, a supraexploatarei resurselor marine, din declinul accentuat al biodiversității, precum și din mediul marin poluat. Este bine cunoscut faptul că rutele globale de transport pe apă au devenit nesigure, cu precădere în punctele de constricție maritimă (strâmători, canale de navigație intercontinentale), libertatea de navigație fiind amenințată de realități sociale asociate pirateriei, jafului armat pe mare, traficului de armament, de carne vie și tranzitului neregular al migranților.

Pretențiile politice ale unor state de extindere a teritoriului și/sau a mării teritoriale în afara cadrului legal stabilit de UNCLOS, prin acțiuni coercitive, de impunere a forței și intimidare, pot reprezenta repere pentru destabilizare regională și perturbarea proceselor economice globale. Acțiuni asociate supravegherii și cunoașterii acțiunilor ilegale, provenite din spațiul maritim, conduc la permiterea realizării unei guvernante maritime sustenabile, bazată pe forța legii și nu pe dreptul forței.

Pe parcursul articolului, vom aborda problematica guvernantei și securității maritime din perspectiva Uniunii Europene, pe trei paliere, astfel: din perspectiva prevederilor Politicii Maritime Integrate – PMI, a Strategiei UE de securitate maritimă (EUMSS), precum și a proiectului Common Information Sharing Environment – CISE.

POLITICA MARITIMĂ INTEGRATĂ A UNIUNII EUROPENE

Delimitări conceptuale

Politica Maritimă Integrată reprezintă abordarea cuprinzătoare a politicilor UE legate de sectorul maritim, vizând coordonarea acțiunilor care nu se încadrează în sfera unei singure politici sectoriale. PMI abordează holistic politicile UE din domeniul maritim, având ca fundament ideea că, prin coordonarea și corelarea intersectorială a acțiunilor sale, UE poate realiza o exploatare sustenabilă a resurselor marine, SECURITATE REGIONALĂ

⁵ Proiecte ce privesc implementarea pilonului „*Amenajarea spațiului maritim din cadrul PMI*”.

obținând avantaje, considerabil îmbunătățite față de cele actuale, de pe urma mărilor și oceanelor. În același timp, implementarea PMI vizează obținerea unui impact mai scăzut asupra mediului, ameliorând și interconectând, astfel, activitățile desfășurate pe uscat cu cele de pe mare.

PMI formulează politici și linii directoare în diverse domenii, precum securitatea maritimă, apărare, law enforcement, pescuit și acvacultură, transportul pe mare și porturile maritime, mediul marin, cercetarea marină, energia offshore, construcția de nave și industriile maritime conexe, integrarea supravegherii maritime, turismul maritim și costier, ocuparea forței de muncă, dezvoltarea zonelor de coastă, precum și a relațiilor externe în domeniul afacerilor maritime.

Fundamentul juridic al PMI este constituit de Concluziile⁶ Președinției privind politica maritimă, document ce are la bază Carta Albastră (2007)⁷ și planul de acțiune subsecvent. Politica Maritimă Integrată reprezintă documentul strategic de politici publice în care conceptul european de guvernanță maritimă este transpus în zona operațională, fiind implementat prin intermediul strategiilor sectoriale, acțiunilor transversale și proiectelor dedicate domeniilor de dezvoltare specifică.

Obiectivul PMI este reprezentat de coordonarea activităților maritime⁸ și creșterea eficienței următoarelor politici transversale (Breuer, 2021): „Creșterea Albastră”; cunoașterea mediului marin; planificarea spațiului maritim; strategiile privind bazinele maritime și integrarea supravegherii maritime.

„Creșterea Albastră”

„Creșterea Albastră” constituie unul din cei cinci piloni ai PMI, propunând politici de dezvoltare durabilă a întregului sector maritim european. Totodată, este subliniată importanța domeniului maritim pentru derularea, la nivelul UE, a proceselor economice, încurajând inițiativele pentru atingerea potențialului de inovare și dezvoltare. Valoarea adăugată brută a economiei „albastre” este estimată anual la cifra de 500 de miliarde de euro, contribuind la asigurarea a 5,4 milioane de locuri de muncă.

Comunicarea „Creșterea Albastră – Oportunități pentru creștere marină și maritimă sustenabilă” reflectă contribuția PMI la atingerea țintelor Strategiei Europa 2020 pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii.

⁶ Document de politici publice, elaborat la 14 decembrie 2007.

⁷ Elaborate în octombrie 2007.

⁸ Uneori divergente.

Astfel, au fost identificate cinci domenii în care statele membre ar trebui să investească mai mult pentru a profita de oportunitățile economice oferite de mediul marin: energia marină, acvacultura, turismul marin și costier, utilizarea resurselor minerale și a biotehnologiilor marine.

În România, Ministerul Afacerilor Externe coordonează implementarea operațională a acestui pilon.

Cunoașterea și protecția mediului marin

Inițiativa „Cunoașterea și protecția mediului marin” vizează colectarea informațiilor privind mediul marin din surse diverse, cu scopul de a le pune la dispoziția sectorului public și privat, precum și a cercetătorilor, care să le poată utiliza pentru a realiza noi produse și servicii, respectiv de a favoriza o mai bună cunoaștere a sistemelor marine.

Pe plan național, implementarea operațională a acestui pilon se află în responsabilitatea Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor.

Amenajarea spațiului maritim

Amenajarea spațiului maritim reprezintă planificarea momentului și locului în care se desfășoară activitățile umane pe mare. De asemenea, această dimensiune a PMI își propune să dezvolte în cadrul statelor membre ale UE politici coerente și vizionare, care să coreleze interacțiunile activităților derulate pe uscat cu cele desfășurate în spațiul maritim. Acest pilon reprezintă un instrument trans-sectorial ce permite autorităților publice și actorilor interesați să utilizeze o abordare coordonată, integrată și transfrontalieră în vederea promovării dezvoltării și creșterii durabile a economiilor maritime și costiere.

Prin punerea în aplicare a legislației europene, la nivelul statelor membre se realizează întregul ciclu de identificare a problemelor și oportunităților, de colectare a informațiilor, de planificare, luarea deciziilor, implementare, revizuire sau actualizare a legislației, precum și monitorizare a procesului de implementare.

Pe plan național, Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației coordonează implementarea operațională a liniilor directoare aferente acestui pilon.

Strategiile Uniunii Europene privind bazinele maritime

În urma derulării unor inițiative ce au cuprins efectuarea unor analize de tip SWOT, PMI a promovat strategii de dezvoltare și creștere economică, adaptate punctelor tari și slabe ale fiecărei regiuni maritime. Aceste politici abordează aspecte diverse,

de la impactul schimbărilor climatice asupra diverselor zone și posibilitatea de a utiliza mările și oceanele ca sursă de energie regenerabilă până la problemele legate de poluarea apelor și siguranța navigației și a căilor maritime.

Ministerul Afacerilor Externe este însărcinat cu responsabilitatea coordonării implementării acestui pilon în România.

Integrarea supravegherii maritime

Integrarea supravegherii maritime este o politică transversală subsumată PMI cu relevanță pentru cadrul strategic și de securitate al UE, deoarece, fără acoperirea adecvată a domeniului securității maritime, toate politicile transversale prezentate anterior devin irelevante. Integrarea supravegherii maritime este o politică de interes direct pentru România, având în vedere dinamica geopolitică de la Marea Neagră. Acest pilon al PMI prevede și încurajează o cooperare sporită între autoritățile civile și militare cu scopul de a consolida imaginea comună a cunoașterii situației maritime, precum și de a intensifica schimbul de date prin intermediul liniilor de acțiune identificate în comunicarea Comisiei, intitulată „*O mai bună cunoaștere a situației prin intermediul unei mai strânse cooperări între autoritățile care se ocupă de supravegherea maritimă*”.

Cadrul legislativ european incident pilonului ce privește Integrarea Supravegherii Maritime a fost elaborat de Comisia Europeană prin intermediul Directoratului General pentru Afaceri Maritime și Pescuit (DG MARE), care a prezentat meta-proiectul *Common Information Sharing Environment*⁹ (CISE) ca soluție pentru creșterea eficienței schimbului de date și informații pe trei paliere: între agențiile UE cu atribuții în domeniul supravegherii maritime, între statele membre și agențiile UE, între autoritățile naționale ale statelor membre. Ulterior, dezvoltarea politicilor și implementarea acestora au fost preluate de EMSA. Pilonul ce privește Integrarea Supravegherii Maritime presupune implementarea metaproiectului CISE în cadrul statelor membre.

În România, coordonarea implementării acestui pilon a revenit în sarcina Ministerului Transporturilor (MT), asistat de Ministerul Afacerilor Interne și Ministerul Apărării Naționale.

STRATEGIA UNIUNII EUROPENE DE SECURITATE MARITIMĂ

Date factuale care au stat la baza elaborării EUMSS

Uniunea Europeană este înconjurată de aproximativ 70.000 de km de coastă, două oceane și patru mări. Comerțul european extern se realizează în proporție de 90% prin intermediul transportului maritim, iar prin cel intern – 40%. Un număr de 23 de state membre ale UE sunt state costiere, iar 26 sunt state de pavilion.

Statele membre ale UE au mai mult de 1.200 de porturi comerciale, dețin 8.100 de nave sub pavilion, 4.300 de companii maritime înregistrate, 764 de porturi mari, respectiv 3.800 de facilități portuare, în timp ce proprietarii de nave ce provin din Uniunea Europeană dețin și gestionează 30% din flota mondială și gestionează 35% din tonajul brut maritim global.

Frontierele maritime externe sunt tranzitate legal, prin intermediul facilităților portuare și terminalelor dedicate, de peste 400 de milioane de pasageri anual.

Delimitări conceptuale

Strategia Uniunii Europene în materie de securitate maritimă (Comunicarea Consiliului UE) reprezintă un document de politici publice sectoriale și creează, la nivelul statelor membre, cadrul legal conceptual pentru implementarea liniilor directe asociate domeniilor apărare, securitate, law enforcement, pescuit și acvacultură, transporturi, energie, mediu, cercetare, dezvoltare etc. EUMSS a fost adoptată în 24 iunie 2014 la nivelul membrilor Consiliului Afaceri Generale, fiind adoptată de Consiliul European în data de 26-27 iunie 2014.

În vederea implementării, Strategia are un Plan de Acțiune/AP¹⁰ asociat, fiind adoptat în decembrie 2014 și revizuit în 2018. Acest plan are cinci direcții de acțiune și acordă un rol central cunoașterii situației maritime, supravegherii și schimbului de informații. EUMSS și AP asociat au fost elaborate pentru a răspunde riscurilor și amenințărilor moderne la adresa securității maritime globale.

Strategia promovează cooperarea civil-militară, precum și coordonarea între actorii interni și externi ce provin din domeniul apărării, law enforcement, securității și siguranței maritime. Totodată, EUMSS încurajează întărirea cooperării între diferitele sectoare maritime, propunând acțiuni pentru eficientizarea costurilor și creșterea coerenței în vederea coordonării acțiunilor ce privesc asigurarea securității maritime.

⁹ Mediul comun de realizare a schimbului de informații în vederea supravegherii domeniului maritim al UE.

¹⁰ Pentru atingerea fluentei și cursivității textului pe parcursul articolului, precum și pentru evitarea repetițiilor, vom folosi cu același înțeles sintagmele „Plan de Acțiune” și „AP” – Action Plan.

Contextul elaborării EUMSS

Potrivit competențelor și atribuțiilor funcționale, organismele UE contribuie la prevenirea și combaterea activităților ilegale provenite din spațiul maritim global, astfel: Serviciul European de Acțiune Externă (EEAS); Directoratul General pentru Afaceri Maritime și Pescuit (DG MARE); Directoratul General pentru Imigrare și Afaceri Interne (DG HOME); Agenția Europeană de Apărare (EDA); Agenția Europeană de Siguranță Maritimă (EMSA); Agenția Europeană pentru Controlul Pescuitului (EFCA); Agenția Europeană pentru Frontieră și Garda de Coastă (EBCGA – FRONTEX); Centrul Satelitar al Uniunii Europene (SATCEN).

EUMSS realizează cadrul conceptual legal și operațional pentru dezvoltarea comerțului pe mare în corelare cu măsurile de securizare a frontierelor maritime, impuse de afluxul migratoriu provenit din MENA. Totodată, Strategia își propune să ofere cadrul juridic în vederea protejării intereselor strategice ale EU și extinderea acestora în spațiul maritim global, încurajând inițiativele ce privesc protecția infrastructurilor critice (porturi, instalații portuare și offshore), securizarea frontierelor maritime, precum și activitățile de dezvoltare durabilă a mediului marin.

În procesul de elaborare a Strategiei Europene de Securitate Maritimă (EUMSS) s-a ținut cont de coordonarea strategică intersectorială a liniilor directoare, integrarea conceptuală și corelarea acțională cu prevederile Strategiei Europene de Securitate (EUSS), ale Strategiei Globale a UE (EUGS), precum și de corelarea cu prevederile Politicii Maritime Integrate.

EUMSS definește și identifică modalitățile de acțiune în vederea combaterii riscurilor, amenințărilor și provocărilor asimetrice provenite din mediul maritim, implementând direcțiile și liniile de acțiune, din Planul de Acțiune asociat, într-o abordare coordonată, coerentă și integratoare.

Principiile, obiectivele și interesele de securitate promovate de EUMSS

Scopul EUMSS este reprezentat de securizarea intereselor maritime ale UE împotriva riscurilor și amenințărilor provenite din domeniul maritim global. Strategia promovează inițiative ce privesc actualizarea, în pas cu noile provocări și riscuri de securitate, a cadrului legislativ maritim la nivel național și internațional, garantarea libertății de navigație, precum și protejarea cetățenilor, infrastructurii critice, a porturilor, transportului maritim, mediului și a resurselor marine.

Principiile și prioritățile Strategiei sunt caracterizate de abordarea intersectorială ce identifică nevoile și creează oportunitățile de cooperare între statele membre,

partenerii non-UE, actori instituționali guvernamentali și/sau neguvernamentali și agențiile UE; respectarea principiilor dreptului maritim¹¹, a legilor și convențiilor maritime internaționale, a drepturilor omului, precum și a principiilor democrației; asigurarea integrității funcționale, aspect ce urmărește promovarea și respectarea jurisdicției maritime și a drepturilor suverane ale statelor membre ale UE.

De asemenea, EUMSS promovează acțiuni ce privesc evitarea suprapunerii eforturilor instituționale în vederea atingerii unor scopuri comune; dezvoltarea inițiativei privind partajarea informațiilor (CISE) și a strategiilor regionale și sectoriale, precum și a acțiunilor subsecvente. Totodată, EUMSS își propune încurajarea statelor membre în vederea dotării/construirii capacităților tehnice, a sistemelor de supraveghere, a mijloacelor de mobilitate navală și aeriană, precum și dezvoltarea tehnică și operațională a acestora. Promovarea cercetării, inovării și a pregătirii continue, precum și cooperarea între agențiile UE (EEAS, DG MARE, DG HOME, EDA, EMSA, EFCA, EBCGA, SATCEN), reprezintă un alt domeniu de interes al Strategiei.

Obiectivele EUMSS au fost identificate și definite în vederea asigurării guvernantei maritime eficiente¹², respectării dreptului maritim, creării unui mecanism instituțional în vederea asigurării rezilienței robuste a structurilor guvernamentale.

De asemenea, Serviciul European de Acțiune Externă (EEAS) a fost desemnat vocea unică a UE în afacerile maritime globale, fiind însărcinat direct cu conducerea procesului de coordonare instituțională a răspunsului strategic și operațional al UE la riscurile și amenințările de securitate maritimă. Totodată, Strategia promovează și încurajează inițiativele de stabilitate regională și dezvoltare durabilă, precum și pe cele ce privesc cooperarea internațională.

Între interesele de securitate definite și promovate de EUMSS regăsim întărirea securității UE, a statelor membre și a cetățenilor europeni; prezervarea păcii în concordanță cu prevederile Cartei ONU; asigurarea protecției împotriva riscurilor și amenințărilor provenite din spațiul maritim global; promovarea și asigurarea libertății de navigație; apărarea intereselor economice; promovarea și dezvoltarea unei culturi de conștientizare a oportunităților, riscurilor și amenințărilor provenite din domeniul maritim; asigurarea managementului eficient al frontierelor externe maritime, precum și al zonelor de interes maritim; protejarea mediului și managementul schimbărilor climatice în regiunile costiere și în arealele maritime.

¹¹ UNCLOS; SOLAS, IAMSAR.

¹² Acțiune ce are ca fundament operațional evaluarea riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților asociate și/sau provenite din spațiul maritim global.

Riscurile de securitate identificate de EUMSS la adresa stabilității climatului european sunt: folosirea forței împotriva drepturilor statelor membre ale UE și încălcarea jurisdicției aplicabile în marea teritorială; asigurarea securității cetățenilor UE și a intereselor maritime; crima organizată transfrontalieră; pirateria maritimă și traficul ilegal de armament pe mare; traficul de ființe umane și tranzitul migranților; rețelele de criminalitate organizată ce facilitează migrația neregulamentară; traficul de substanțe psihotrope, droguri și narcotice; contrabanda cu produse și bunuri de larg consum; terorismul și alte acte împotriva dreptului maritim internațional comise pe mare sau în porturi; proliferarea armelor de distrugere în masă și a amenințărilor CBRN; amenințări privitoare la libertatea de navigație; riscuri de mediu, inclusiv exploatarea nesustenabilă și/sau neautorizată ale resurselor naturale provenite din mediul marin; impactul potențial asupra securității, provocat de catastrofe naturale sau umane, evenimente extreme și schimbări climatice asupra sistemului de transport maritim și, în special, asupra infrastructurii critice maritime; cercetări arheologice ilegale și/sau neregulamentare ale unor obiecte arheologice.

Răspunsul operațional al Uniunii Europene

Serviciul European de Acțiune Externă asigură coordonarea procesului privind consolidarea răspunsului instituțional al UE, având ca fundament liniile directoare ce privesc conștientizarea situației maritime, supravegherea continuă și partajarea informațiilor; protejarea infrastructurii critice maritime; răspunsul operațional la crize; cercetare și inovare în domeniul securității maritime, educație și pregătire continuă; managementul riscurilor; dezvoltarea capacităților, precum și asigurarea eficienței acțiunii externe a UE.

În continuare, vom reda cu titlu de exemplu¹³ operațiile maritime implementate de UE în Mediterana – IRINI, respectiv cele derulate sub mandat operațional Frontex.

În vederea asigurării unui răspuns operațional la criza umanitară și de securitate din Libia, Uniunea Europeană a lansat, în 2020, Operația maritimă EUNAVFORMED IRINI, ce înlocuiește operația SOPHIA, venind, practic, cu un nou mandat operațional, în urma adoptării în Consiliul de Securitate al UE.

Pentru limitarea efectelor negative ale migrației neregulamentare¹⁴ provenite din spațiul MENA și asigurarea măsurilor legale ce se impun, Uniunea Europeană,

prin intermediul Agenției pentru poliția de frontieră și garda de coastă – Frontex, lansează anual operații maritime¹⁵ în Grecia, Italia și Spania.

Controlul și dezvoltarea viitoare a implementării EUMSS

Consiliul UE, statele membre, Comisia și Înalțul Reprezentant pentru politica externă și de securitate a UE au dezvoltat această strategie într-o manieră unitară, coerentă și cuprinzătoare, exercitând controlul asupra procesului de implementare anuală. Strategia este completată de un plan de acțiuni, elaborat în 2014 și revizuit în 2018, și trebuie să fie actualizată și revizuită continuu, în cadrul grupului „Prietenii Președinției” – FoP Group. EUMSS este un document strategic de politici publice incluzive și flexibile, astfel încât, în procesul de dezvoltare al liniilor directoare, pot fi incluse inițiativele statelor membre, exprimate pe parcursul implementării.

PROIECTUL COMMON INFORMATION SHARING ENVIRONMENT – CISE

Sub umbrela acțiunilor derulate pentru implementarea pilonului PMI privind Integrarea Supravegherii Maritime, a fost lansat proiectul Common Information Sharing Environment – CISE, care, ulterior, a fost preluat în vederea dezvoltării și implementării în cadrul Planului de Acțiune asociat Strategiei Uniunii Europene de Securitate Maritimă.

În cadrul pilonului ce privește Integrarea Supravegherii Maritime, Comisia Europeană prin intermediul DG MARE (Directoratul General pentru Afaceri Maritime și Pescuit) a lansat și dezvoltat metaproiectul CISE. Ulterior, din 2019, proiectul CISE a fost preluat sub coordonarea implementării operaționale de către European Maritime Safety Agency – EMSA.

Scopul metaproiectului CISE este de a facilita cunoașterea situației operaționale și a tuturor activităților derulate în spațiul maritim, ce au potențial impact asupra siguranței căilor de navigație, apărării, controlului la frontieră, poluării mediului marin, controlului pescuitului, aplicării legislației generale, precum și asupra intereselor economice ale UE. Cunoașterea amănunțită, în timp real sau cât mai apropiat celui real, reprezintă fundamentul procesului de analiză și acțiune instituțională, în vederea adaptării/luării deciziilor adecvate în plan operațional.

Realizarea acestui pilon al PMI se identifică cu implementarea operațională a metaproiectului CISE.

¹³ Fără a detalia exhaustiv implicarea UE în operațiile derulate în Europa, Asia și Africa, nici aspectele implementării operațiilor maritime Frontex, respectiv IRINI, întrucât acestea nu fac obiectul prezentei lucrări.

¹⁴ Prin migrație neregulamentară se înțelege acel fenomen social asociat unui aflux masiv de migranți, cărora, în urma proceselor de screening, debriefing, fingerprinting, li se poate stabili forma de ședere pe teritoriul UE (azil) sau, în caz contrar (migrație din cauze economice), returnarea în statul de proveniență.

¹⁵ Multipurpose maritime operations.

Documentele emise la nivelul Uniunii Europene care stabilesc liniile de acțiune, dezvoltarea și implementarea proiectului CISE sunt:

- comunicarea COM (2009) 538 final, intitulată „*Către integrarea supravegherii maritime: un mediu comun în vederea schimbului de informații pentru domeniul maritim al UE*”, care definește principiile directe pentru crearea acestuia;
- comunicarea COM (2010) 584 final, referitoare la un „*Proiect de foaie de parcurs privind crearea mediului comun de realizare a schimbului de informații în vederea supravegherii domeniului maritim al UE*”. În esență, acest document definește scopul proiectului CISE, identifică potențialele comunități de utilizatori și definește etapele ce urmează a fi parcurse de statele membre în vederea implementării naționale;
- comunicarea COM (2014) 451 final a Comisiei către Parlamentul European și Consiliu, intitulată „*O mai bună cunoaștere a situației prin intermediul unei mai strânse cooperări între autoritățile care se ocupă de supravegherea maritimă: următoarele etape în cadrul mediului comun pentru schimbul de informații pentru domeniul maritim al UE*”.
- Strategia Uniunii Europene în materie de Securitate Maritimă (SUESM/ EUMSS) – Planul de acțiune (15658/14), revizuit ulterior în 2018.

În prezent, cvasitotalitatea acțiunilor referitoare la realizarea schimbului de informații în vederea supravegherii domeniului maritim sunt subsumate Supravegherii Maritime Integrate, Planului de Acțiuni pentru Implementarea Strategiei Uniunii Europene de Securitate Maritimă și Agendei Digitale 2014-2020 – politici europene privind sectorul IT&C.

Pe plan național, primii pași în scopul implementării Politicii Maritime Integrate (Integrării Supravegherii Maritime) și îndeplinirii obiectivelor foii de parcurs privind crearea mediului comun de realizare a schimbului de informații în vederea supravegherii domeniului maritim al UE – CISE au fost realizați începând din 2009, astfel:

- Memorandumul aprobat de Guvernul României, prin care Ministerul Transporturilor a fost desemnat instituție integratoare a domeniului Politicii Maritime Integrate¹⁶.

- Memorandumul cu tema: „*Organizarea unui Comitet interministerial pentru coordonarea politicii maritime integrate a Uniunii Europene*”.
- Program de implementare la nivel național a „*Foii de parcurs privind crearea mediului comun de realizare a schimbului de informații*”.

Metaproiectul CISE a fost proiectat pentru a fi implementat în cadrul a trei proiecte – CISEROM, CISE, EUCISE 2020, Comisia Europeană încurajând statele membre să dezvolte platforme informatice naționale pentru facilitarea schimbului de date și informații relevante din domeniul maritim. Pentru atingerea obiectivelor propuse, DG MARE și EMSA au asigurat statelor membre finanțare europeană, proces derulat prin intermediul Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises (EASME)¹⁷.

În România, procesul de implementare a acestui metaproiect s-a derulat astfel:

- CISEROM reprezintă un proiect finanțat de DG MARE prin EASME, cu obiectivul de a realiza un studiu de fezabilitate pentru implementarea proiectului CISE în România.
- CISE reprezintă un concept inițiat de DG MARE, fiind subsumat pilonului PMI ce privește Integrarea Supravegherii Maritime. CISE este un proces voluntar în UE, cu obiectivul de a consolida și promova schimbul de informații relevante între autoritățile implicate în supravegherea maritimă prin intermediul unei Platforme informatice ce asigură interoperabilitatea sistemelor deja existente.

În prezent, la nivel național, schimbul de date și informații se realizează prin acorduri bilaterale. Prin acest concept, DG MARE și EMSA propun distribuirea datelor, pe principiul nevoii de a cunoaște, între instituțiile naționale ale statelor membre care au atribuții în domeniul supravegherii maritime în vederea asigurării securității și siguranței spațiului comunitar european.

Perioada de creare și implementare a conceptului CISE în statele membre a fost planificată etapizat și stabilită în vederea finalizării în anul 2022.

La nivel național, beneficiarii acestui proiect sunt: Ministerul Transporturilor, prin Autoritatea Navală Română; Ministerul Afacerilor Interne; Ministerul Apărării Naționale; Ministerul Mediului; Ministerul Agriculturii, prin Agenția Națională pentru Pescuit și Acvacultură; Ministerul Educației Naționale, prin Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Geologie și Geo-ecologie Marină; Ministerul

¹⁶ Ce include și pilonul privind Integrarea Supravegherii Maritime, respectiv proiectul CISE.

¹⁷ Agenție înființată de Comisia Europeană pentru a conduce în numele său programele UE din domeniul cercetării și inovării, mediului, activități legate de climă, energie și afaceri maritime.

Finanțelor Publice, prin Centrul de Informații Vamale, Direcția Generală a Vămirilor; Ministerul Culturii, prin Unitatea de Management și Consultanță.

- EUCISE 2020 este un proiect de cercetare coordonat de Agenția Spațială Italiană. EUCISE 2020 își propune să realizeze prevalidarea¹⁸ operațională a conceptului CISE la nivelul statelor membre, în condiții realiste și formale, pentru susținerea unei structuri de management potrivite și pentru a stimula cooperarea autorităților publice interesate.

Mai exact, EUCISE își propune să integreze nodurile naționale într-un HUB european, care să poată realiza schimb de date și informații cu relevanță în domeniul maritim al UE.

Fazele proiectului EUCISE 2020 sunt următoarele:

- faza inițială – definiții: identificarea elementelor care necesită cercetare și dezvoltare, pentru care trebuie testare și validare în cooperare;
- faza intermediară de pregătire a validării și validare: punerea în aplicare a planului de strategie și acțiune în modul stabilit de către autoritățile care au participat la faza inițială;
- faza de evaluare finală: printr-o evaluare a performanței rețelei de sisteme, pe baza unui set de criterii de performanță definite în comun.

Activitățile în cadrul proiectului EU CISE 2020 sunt împărțite în 10 pachete de lucru, în funcție de specificul de activitate (Coordonare, Cercetare, respectiv Comunicare și Diseminare).

EUCISE 2020 va testa un sistem virtual complementar cu sistemele existente privind schimbul de informații și se va caracteriza prin: versatilitate – integrarea unui număr mare de informații; neutralitate – soluțiile vor fi bazate pe standarde deschise; flexibilitate – se poate adapta în funcție de necesități; scalabilitate – poate suporta schimbările și dezvoltarea tipurilor de informații pe care le va integra; impact redus – investiții minime la nivel național pentru a fi pus în aplicare; securitate.

CONCLUZII

Integrarea supravegherii maritime este necesară în vederea asigurării siguranței și securității maritime, precum și pentru un mediu marin curat. Politica UE solicită complementaritatea între sistemele IT ale stake-holderilor din statele membre ale UE, bazându-se pe cooperarea inter-agenții în ceea ce privește funcțiile de gardă de coastă și cooperarea civil-militară.

¹⁸ Testarea și validarea conceptului CISE.

CISE susține și promovează un schimb mai bun de informații între sistemele de supraveghere maritimă, importanța conștientizării situației maritime redată cu ajutorul sistemelor de supraveghere maritimă, precum și eficiența sporită a operațiilor maritime.

Printr-o abordare coerentă și o strânsă cooperare între toți actorii maritimi, prin implementarea coordonată a politicilor transversale, eficiența măsurilor specifice Politicii Maritime Integrate poate fi una cu efecte benefice pe termen îndelungat, fiind sustenabilă pe toate palierele sectoarelor de activitate acoperite de PMI.

În domeniul Integrării Supravegherii Maritime, implementarea CISE în SM UE este necesară pentru avertizarea timpurie în vederea prevenirii riscurilor și amenințărilor provenite din spațiul maritim.

Ținând cont de interesele declarate la nivelul UE, de a-și consolida poziția de actor relevant în domeniul maritim global, aspect coroborat cu responsabilitățile asumate de statele membre prin măsuri concrete și specifice de promovare a respectării dreptului internațional, a drepturilor omului și a democrației, se poate afirma faptul că este necesară implicarea tuturor actorilor guvernamentali, pe toate palierele de profunzime, în vederea implementării guvernanței maritime, a politicilor transversale promovate de PMI, precum și pentru a atinge un nivel de securitate maritimă potrivit standardelor euroatlantice.

Lista abrevierilor și prescurtărilor

- CISE – Common Information Sharing Environment
- DG HOME – Directoratul General pentru Imigrare și Afaceri Interne
- DG MARE – Directoratul General pentru Afaceri Maritime și Pescuit
- EASME – The Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises
- EDA – Agenția Europeană de Apărare
- EEAS – Serviciul European de Acțiune Externă
- EFCA – Directoratul General pentru Afaceri Maritime și Pescuit
- EMSA – Agenția Europeană de Siguranță Maritimă
- EUMSS – Strategia UE de Securitate Maritimă
- FRONTEx – Agenția Europeană pentru Frontieră și Garda de Coastă
- IAMSAR – International Aeronautical and Maritime Search and Rescue
- MENA – Middle East North Africa
- MRCC – Maritime Rescue Coordination Centre
- PMI – Politica Maritimă Integrată
- SATCEN – Centrul Satelitar al Uniunii Europene

SOLAS – Safety of Life at Sea

UNCLOS – United Nations Convention on the Law of the Sea

BIBLIOGRAFIE:

- Breuer, M.E.G. (2021), *Politica maritimă integrată a Uniunii Europene*, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/121/politica-maritima-integrata-a-uniunii-europene>, accesat la 12 septembrie 2021.
- Lașan, N. (2010). *Securitatea: concepte în societatea contemporană*. În *Revista de Administrație Publică și Politici Sociale*, an II, nr. 4(5), <https://revad.uvg.ro/files/nr5/Nicoleta%20LASAN-Securitatea%20concepte%20in%20societatea%20contemporana.pdf>, accesat la 12 septembrie 2021.
- Marcu, F. și Maneca, C. (1986). *Dicționar de neologisme*. Editura Academiei.
- Comisia Europeană. *Comunicare a Comisiei către Parlamentul European și Consiliu – O mai bună cunoaștere a situației prin intermediul unei mai strânse cooperări între autoritățile care se ocupă de supravegherea maritimă: următoarele etape în cadrul mediului comun pentru schimbul de informații pentru domeniul maritim al UE*. COM/2014/0451 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0451&from=RO>, accesat la 11 septembrie 2021.
- Comisia Europeană (2010). *Comunicarea COM (2009) 538 final. „Către integrarea supravegherii maritime: un mediu comun în vederea schimbului de informații pentru domeniul maritim al UE”*, [https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2010\)0584_/com_com\(2010\)0584_ro.pdf](https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2010)0584_/com_com(2010)0584_ro.pdf), accesat la 12 septembrie 2021.
- Comisia Europeană (2010). *Comunicarea COM (2010) 584 final referitoare la un „Proiect de foaie de parcurs privind crearea mediului comun de realizare a schimbului de informații în vederea supravegherii domeniului maritim al UE”*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0584&from=RO>, accesat la 12 septembrie 2021.
- Comisia Europeană. *Comunicarea COM (2014) 451 final. „O mai bună cunoaștere a situației prin intermediul unei mai strânse cooperări între autoritățile care se ocupă de supravegherea maritimă: următoarele etape în cadrul mediului comun pentru schimbul de informații pentru domeniul maritim al UE”*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:320408_1, accesat la 12 septembrie 2021.
- Consiliul Uniunii Europene. *Comunicarea Consiliului UE 11205/14 din 24 iunie 2014 – Strategia Uniunii Europene în materie de securitate maritimă*, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST%2011205%202014%20INIT/RO/pdf>, accesat la 18 septembrie 2021.
- Consiliul Uniunii Europene (2014). *Strategia Uniunii Europene în materie de Securitate Maritimă – Planul de acțiune (15658/14)* (revizuit ulterior în 2018). Bruxelles. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15658-2014-INIT/ro/pdf>, accesat la 12 septembrie 2021.
- Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, <https://dexonline.ro/definitie/securitate/438385>, accesat la 12 septembrie 2021.
- Europa 2020, *Securitate internațională și diplomație publică*. Proiect Orizont 2020, cofinanțat din Fondul Social European,
- Guvernul României. *Hotărâre privind înființarea, organizarea și funcționarea Consiliului interministerial pentru politica maritimă integrată (Consiliul PMI)* Disponibil la: http://mt.gov.ro/web14/documente/acte-normative/2018/08_34/18_08_22%20nota-fundamentare--hg%20consiliu%20PMI.doc, accesat la 12 septembrie 2021.
- Institutul de Politici Publice. *Rezumat informativ pentru jurnaliști. Conceptul de securitate. Sectorul de securitate*, https://ipp.md/old/public/files/Proiecte/1-conceptul_securitate.pdf, accesat la 17 septembrie 2021.
- <http://europa2020.spiruharet.ro/wp-content/uploads/2015/04/Curs-SIDP.pdf>, accesat la 12 septembrie 2021.